

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania R. H.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu
o emeryturę pomostową,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 12
grudnia 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Poznaniu
z dnia 22 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 1059/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od R. H. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, wyrokiem z 22 czerwca 2022 r., oddalił apelację R. H. od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 14 lipca 2020 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział [...] w Poznaniu odmawiającej R. H. prawa do emerytury pomostowej z uwagi na niewykazanie co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W wywiezionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej skarżący R. H., zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, podniósł zarzuty:

(-) naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: art. 21 ust. 1 i 2, art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924) w związku z art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.8.43 ze zm.) i ustalenie, że odwołujący nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy czynności dozoru inżynieryjno- technicznego w warunkach szczególnych;

(-) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c. przez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego, przekroczenie granic jego swobodnej oceny i wyciągnięcie wniosków zupełnie sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego.

W świetle powyższego skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 czerwca 2022 r. w całości i zmianę wyroku przez uwzględnienie odwołania od zaskarżonej decyzji ZUS z 18 lutego 2020 r. i przyznania Odwołującemu prawa do emerytury pomostowej , ewentualnie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu Poznaniu.

Ponadto skarżący wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wskazanych w podstawach kasacyjnych, w związku z występującą rozbieżnością w orzeczeniach Sądów co do uznania wykonywania pracy w dozorze inżynieryjno-technicznym ciągle i w pełnym wymiarze czasu pracy, wobec wykonywania przez dozorującego również prac i czynności biurowych. Dodatkowo wskazał na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w zakresie naruszenia przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu prawa materialnego oraz procesowego wskazanego w podstawach kasacyjnych skargi.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniosł o nieprzyjmowanie skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w

ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i

poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadniony tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie. Oczywiście jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia - mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK

352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanych przesłanek przedsądu.

Wstępnie należy podkreślić, że nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, iż w sprawie istnieje zagadnienie prawne dotyczące wykładni określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste. (tak: w postanowieniu Sądu Najwyższego z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, LEX nr 1770903).

Warto także zaznaczyć, że podstawą zarzutów co do oczywistości skargi, ewentualnie potrzeby wykładni są przepisy art. 21 i 23 ustawy pomostowej, tj. regulacja dotycząca prawa do rekompensaty. Tymczasem Sąd drugiej instancji nie rozstrzygał w przedmiocie prawa do rekompensaty (w sprawie o ustalenie wysokości świadczenia emerytalnego), ale o prawie do emerytury pomostowej. Nie stosował ani art. 21 ani 23 ustawy o emeryturach pomostowych. Już z tego powodu należy przesądzić, że w rozpoznawanej sprawie nie występuje potrzeba wykładni tych przepisów prawa, ani nie doszło do ich rażącego naruszenia. Nie są to jednak jedyne przepisy prawa materialnego podane w złożonym zarzucie naruszenia prawa materialnego.

Spór dotyczył okresu pracy w warunkach szczególnych od 1 czerwca 1992 r. do 31 grudnia 1999 r. Przedłożona dokumentacja nie potwierdza, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy R. H. wykonywał prace w warunkach szczególnych wymienione w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych w wykazie A, dział XIV, poz. 24, tj. „kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynierijsko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe są wykonywane prace wymienione w wykazie” na stanowisku kierownik wydziału przygotowania remontów. Kluczowe dla sporu jest więc zastosowanie art. 32 ustawy emerytalnej w związku z przepisami rozporządzenia.

Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane). Sąd Najwyższy w wyroku z 8 stycznia 2014 r., II UK 229/13 (niepublikowanym) wyjaśnił zaś, że czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli w procesie produkcji wykonywanej w tych wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, objęte poz. 24 działu XIV wykazu A, to wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na

szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2012 r., I UK 217/12, LEX nr 1675269 i wyrok z dnia 23 maja 2014 r., II UK 461/13, LEX nr 1738472). Zasadą wynikającą z rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. jest to, że także pracę osoby sprawującej dozór inżynieryjno-techniczny warunkuje wykonywanie jej stale i w pełnym wymiarze (§ 2 rozporządzenia Rady Ministrów). Jeśli czynności te są wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanej z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń emerytalnych na zasadach określonych w art. 32 ustawy emerytalnej. W sytuacji, gdy dozór inżynieryjno-techniczny jest pracą w szczególnych warunkach i praca polegająca na dozorze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie ma żadnej potrzeby ustalania, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośredni nadzór nad pracownikami, a ile na inne czynności, które również były związane z tym dozorem. Odróżnić bowiem należy czynności administracyjno-biurowe ściśle związane ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznym, stanowiące jego immanentną cechę, od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 30 stycznia 2007 r., I UK 195/07, LEX nr 375610; z 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990; z 9 marca 2021 r., III USKP 39/21, LEX nr 3147307).

Powyższe stanowisko było w pełni aprobowane przez Sąd Apelacyjny. W ocenie Sądu drugiej instancji nie można było jednak zasadnie twierdzić, że ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przebywał w środowisku pracy osób wykonujących pracę w warunkach szczególnych i to nawet po uwzględnieniu niezbędnych i bezpośrednio związanych z dozorem prac biurowych, które - zgodnie z utrwalonym orzecznictwem - nie dyskwalifikują pracy jako wykonywanej w warunkach szczególnych.

Sąd ustalił ponadto, że odwołujący wykonując pracę na stanowisku kierownika wydziału przygotowania remontów nadzorował pracę ośmiu sekcji.

Skoro dwie z tych sekcji, a właściwie stanowiska tam występujące, nie zostały zakwalifikowane do prac w warunkach szczególnych, to już tylko z tego powodu, nie można byłoby uznać, że stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał jakąkolwiek z prac wymienionych w wykazie jako praca w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Sąd Najwyższy nie może ingerować w ocenę dowodów, która pozostaje suwerennej kognicji Sądu drugiej instancji. W szczególności ze względu na dyspozycje art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. wykluczona jest kasacyjna weryfikacja zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., ponieważ podstawą skargi nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Określone w art. 233 § 1 k.p.c. granice swobodnej oceny dowodów może naruszać tylko całkowicie dowolna ocena zebranego materiału, brak wszechstronnej oceny wszystkich istotnych dowodów lub ich ocena sprzeczna z zasadami logicznego powiązania wniosków z ustalonym stanem faktycznym lub doświadczeniem życiowym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 1999 r., II UKN 459/98, LEX nr 39368; z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99, LEX nr 42074 oraz z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1446/00, LEX nr 55167). Tylko w razie wykazania, że brak jest powiązania przyjętych wniosków z zebranych materiałem dowodowym, możliwe jest skuteczne podważenie oceny dowodów dokonanej przez sąd. Nie jest wystarczająca sama polemika wyprowadzająca wnioski odmienne, lecz wymagane jest wskazanie, w czym wyraża się brak logiki lub uchybienie regułom doświadczenia życiowego w przyjęciu wniosków kwestionowanych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00, LEX nr 56906; z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 137/04, LEX nr 602671).

Spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jako "sąd prawa", rozpoznając nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci skargi kasacyjnej jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2017 r., I PK 85/16, LEX nr 2297412).

Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który zawiera polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby w zamiarze

kontestowania błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego jest z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. bezpodstawny.

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanych przesłanek przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

[SOP]

[a!]